

- 2) Белова А.Д. Лингвистические аспекты аргументации: [монография] / Белова А.Д. – К.: Киев. ун-т им. Тараса Шевченка, ИИА «Астрей», 1997. – 310 с.
- 3) Макаров М.Л. Основы теории дискурса / Макаров М.Л. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.
- 4) Мартинюк А.П. Конструювання гендеру в англomовному дискурсі: [монографія] / Мартинюк А.П. – Харків: Константа, 2004. – 292 с.
- 5) Седов К.Ф. Дискурс и личность: эволюция коммуникативной компетенции / Седов К.Ф. – М.: Лабиринт, 2004. – 320 с.
- 6) Современные теории дискурса: мультидисциплинарный анализ (серия «Дискурсология»). – Екатеринбург: Издательский дом «Дискурс-Пи», 2006. – 177 с.
- 7) Филлипс Л.Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод / Л.Дж. Филлипс, М.В. Йоргенсен; [пер. с англ.]. – Харьков: Изд-во «Гуманитарный центр», 2004. – 336 с.
- 8) Фролова І.Є. Стратегія конфронтації в англomовному дискурсі: Монографія. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – 344 с.
- 9) Douglas M. Purity and Danger. An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo, Baltimore: Penguin Books, 1966. – 244 p.

В.О. Шидловська

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

науковий керівник: канд. філол. наук,

доцент Ю. М. Нідзельська

Поняття емоції, емоційності та емотивності у сучасній лінгвістиці

Протягом останніх років спостерігаємо посилену увагу до вивчення емоційного стану людини. Відтак було досягнуто значних результатів у дослідженні механізмів мовного та мовленнєвого вираження емоцій людини, їх інтерпретації як об'єктивної сутності адресанта та адресата. Це значною мірою зумовлює *актуальність* представленого дослідження.

Варто зазначити, що емоції уже стали об'єктом глибоких досліджень у сучасній лінгвістиці, про це свідчать вітчизняні та зарубіжні наукові праці І. Арнольд, А. Вежбицької, О. Вольф, К. Ізарда, В. Шаховського та ін. *Метою* цієї статті є вивчення сутностей емоція, емотивність та емоційність у сучасній мовознавчій науці. *Основні завдання*: визначити поняття емоція, розглянути базові емоції, охарактеризувати позитивні та негативні емоції, проаналізувати категорії емоційності та емотивності. *Об'єктом* дослідження є вагома роль емоцій, емоційності та емотивності у лінгвістиці. *Предметом* дослідження є детермінація поняття *емоція*,

тлумачення її мотиваційного характеру, зовнішні ознаки емоцій, ядерні та периферійні емоції, емоційність у мовному значенні.

Таким чином, у середовищі антропоцентричної парадигми, яка ґрунтується на дослідженні того, що вже сталося і відбувається з мовою та інтерпретованим особистістю світом, головною особою є людина, якій властиво відчувати емоції та їх виражати [4: 6]. Отже, насамперед варто розглянути тлумачення поняття "емоція", фр. *emotion* від лат. *emovere* "збуджувати, хвилювати", це одна із форм відображення світу, що позначає душевні переживання або хвилювання [4: 65]. Слід також наголосити, що емоції — це ті безпосередні переживання, які фіксуються в мові людини. Вони багатогранні, стосуються як біологічного, так і духовного рівня існування людини, її поведінки і досвіду. До того ж, вчений К. Ізард наголошує, що емоція значною мірою мотивує [5: 2].

Існує багато емоцій та їх проявів, зокрема значна кількість емоцій є зафіксованими у тлумачних словниках. Різноманітні переживання почуттів зовнішньо виявляються у специфічному виразі обличчя, так званій емоційній масці, позі, інтонації голосу. Вони свідчать про певний емоційний стан людини. Таких емоційних станів багато, а кожному з них властивий свій набір психологічних характеристик і особливостей зовнішніх ознак. Однак доцільним видається вирізнити фундаментальні або базові емоції, кількість яких варіюється з погляду представників різних шкіл [4: 60]. До основних емоційних станів згідно з думкою К. Ізарда варто включити: *інтерес, радість, здивування, страждання, гнів, страх, сором* та ін. Наприклад, емоція здивування є короткочасною емоційною реакцією на раптові події, яка не має чітко вираженого позитивного або негативного забарвлення. У момент виникнення вона гальмує всі попередні емоції і спрямовує увагу на подію, яка її спричинила [3: 63]. Водночас, на думку А. Калімулліної, доцільно диференціювати більше двадцяти видів фундаментальних емоцій, як-от: *жах, гнів, лють, відраза, радість, здивування, печаль, любов, бажання, презирство, сором'язливість, страждання, горе, ненависть, цікавість, щастя* тощо [Цит за 5: 4].

Згідно з теорією І. В. Арнольд "емоція виникає в результаті впливу певної послідовності подій, описуваних в категоріях сприйняття та оцінок"

[1: 5]. Відтак, глибокий інтерес дослідників викликає власне процес виникнення емоцій. Існує думка, що емоції виникають на основі фізіологічних збуджень і когнітивної оцінки ситуації, що викликала це збудження [1: 8]. За таких умов, будь-яка подія або ситуація викликають фізіологічне збудження, в індивіда виникає необхідність оцінити зміст збудження, тобто ситуацію, яка його викликала. Різновид або якість емоції, випробовуваної індивідом, залежить не від відчуття, що виникає при фізіологічному порушенні, а від того, як індивід оцінює ситуацію [1: 9].

До речі, одне і те саме фізіологічне збудження можливо переживати як радість і як гнів, залежно від трактування ситуації [1: 10]. У житті кожної людини бувають моменти, коли вона одночасно переживає кілька емоцій. У свою чергу, певна емоція може спонукати до однієї дії, а інша – до протилежної.

Більшість вчених диференціює емоції як *позитивні* та *негативні*. Така класифікація є узагальненою, а поняття позитивні і негативні емоції потребують уточнення. До негативних емоцій належать гнів, смуток, відраза, обурення [2: 34]. Наприклад, інколи спалахи гніву, страху можуть сприяти виживанню особи. Невиправдані спалахи гніву мотивують вияв негативних емоцій.

Усі існуючі класифікації емоцій взаємодоповнюють одна одну. Дослідники виокремлюють *ядерні* та *периферійні* емоції; ті, які найбільш часто переживає людина, і ті, в яких потреба менша. В. Шаховський вважає, що для вираження однієї й тієї ж емоції люди використовують різні мовні засоби [7: 33]. Емоції є певною формою сприйняття світу.

Вагомою сутністю для досліджень емоційної сфери спілкування є емотиви. *Емотивність* – це емоційність у мовному значенні, тобто чуттєва оцінка об'єкту, вираження мовними або мовленнєвими засобами відчуттів або переживань людини [2: 3]. В емоційній комунікації на перший план виходить вираження емоційних станів співрозмовників, а в емотивній комунікації, навпаки, саме за рахунок мовних засобів викликається певний емоційний стан у слухачів [2: 6]. Поняття емоційності та емотивності розглядаються в площині мови.

Поняття *емотивності* в роботі В. І. Шаховського розуміється як "іманентно властива мові семантична властивість виражати системою своїх засобів, емоційність як факт психіки, відображений у семантиці мовних одиниць соціальні та індивідуальні емоції" [6: 52].

До того ж, *емоційність* є спонтанною властивістю мовлення, а *емотивність* – це передбачувана, усвідомлювана властивість мовлення, пов'язана з пошуком мовних засобів, які цілеспрямовано надають йому емоційності для вагомого впливу на адресата. На мовному рівні емоції трансформуються в емотивність, тобто емоції є психологічною категорією, а емотивність – мовною.

Отже, емоції характеризуються суб'єктивністю та змінним характером, що ускладнює процес їх опосередкування у мовленні. Аналіз емотивних мовних засобів і механізмів їх впливів на людину викликає інтерес для подальших досліджень у цій сфері.

А.Ю.Шиліна

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор

Л.В.Калініна

Словникова педагогіка як засіб формування мовної компетенції учнів старшої школи

Згідно нової програми з англійської мови для загальноосвітніх навчальних закладів практичною метою навчання й вивчення іноземних мов є оволодіння іншомовним міжкультурним спілкуванням шляхом формування і розвитку міжкультурної комунікативної компетенції, до складу якої входить мовна, мовленнєва та соціокультурна компетенції [4: 6].

Об'єктом нашого дослідження є мовна компетенція. Згідно Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, мовна компетенція – це засвоєння та усвідомлення мовних норм, що склалися історично у фонетиці, лексиці, граматиці [3].

Проблему формування мовної компетенції досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені, а саме: Ю.Апресян, О.Арцишевська, О.Біляєв,